

UDC 355:930.85

SCOPUS CODE 3312

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-255-269>

შეიარაღებული კონფლიქტების მიმდინარეობისას ეროვნული გვარდიის ადგილი და როლი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაცვის მხარდაჭერაში

- გრიგორ დანელია** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაგებობების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტის საინჟინრო უზრუნველყოფის განყოფილების მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი. სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი, თადარიგის პოლკოვნიკი. საქართველო
E-mail: giadangeo@gmail.com
- ეკატერინე ტატუაშვილი** ეროვნული გვარდიის საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების სამმართველოს, მომზადების განყოფილების უფროსი სპეციალისტი. საქართველო
E-mail: ekaterinetatuashvili@gmail.com

რეცენზენტები:

თ. შუბლაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაგებობების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტის საინჟინრო უზრუნველყოფის განყოფილების უფროსი. ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

E-mail: shubladze.tengiz@gmail.com

გ. სურმავა, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაგებობების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტის საინჟინრო უზრუნველყოფის განყოფილების მეცნიერი თანამშრომელი. მაგისტრი, ბრიგადის გენერალი

E-mail: surmavag@yahoo.com

ანოტაცია. შეიარაღებული დაპირისპირებისას კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება თანამედროვეობის სერიოზულ გამოწვევად რჩება. აღნიშნული დიდ ყურადღებას მოითხოვს, რადგან ის ეროვნული იდენტობისა და ისტორიული მემკვიდრეობის შენარჩუნებაში ერთ-ერთი ძირითადი განმსაზღვრელი ფაქტორია.

სტატია განიხილავს შეიარაღებული კონფლიქტების პირობებში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის გამოწვევებს და განასხვავებს ეროვნული გვარდიის მნიშვნელობასა და მის შესაძლებლობებს ამ პროცესში.

გაანალიზებულია კულტურული ძეგლების განადგურების რისკები, რაც ეროვნულ იდენტობასა და ისტორიულ მემკვიდრეობას უქმნის საფრთხეს. ეს

ქმედებები ხშირად შესაძლოა შეფასდეს როგორც კულტურული გენოციდი და საერთაშორისო სამართლის კონტექსტში – ომის დანაშაულად.

ნაშრომში, ჩატარებულ კვლევებზე დაყრდნობით:

- განისაზღვრა ეროვნული გვარდიის ადგილი და როლი (ბრეინშტომინგის მეთოდით);
- შედარებითი მეთოდოლოგიის ანალიზიდან, იერარქიის მეთოდით დადგინდა ეროვნული გვარდიის ჩართულობით რამდენად გაიზარდა კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაციის თვისებრივი მაჩვენებელი ;
- დადგინდა უწყებათაშორისი კოორდინაციის საფუძველზე მხარდამჭერი ძალებისა და საშუალებების წინმსწრებად მომზადების აუცილებლობა;
- გაანალიზდა ეროვნული გვარდიის მზადყოფნის გავლენა კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაციის თვისებრივ მაჩვენებელზე;
- დადგინდა კვლევების გაგრძელების აქტუალობის საკითხი, რესურსების საკმარისობის კოეფიციენტის დადგენის მიზნით;
- შემუშავდა შესაბამისი რეკომენდაციები.

ნაშრომში მოცემულია კვლევის მეთოდოლოგიური ჩარჩოს ალგორითმის ბლოკ-სქემა.

საკვანძო სიტყვები: ალგორითმი; ევაკუაცია; ეროვნული გვარდია; ეროვნული იდენტობა; თვისებრივი მაჩვენებელი; კულტურული მემკვიდრეობა; მხარდამჭერი დავალებები; უსაფრთხოება.

შესავალი

შეიარაღებული კონფლიქტების მიმდინარეობა, თავისი ხასიათიდან გამომდინარე, სპეციფიკური და მრავალი საფრთხის მომცველია, სადაც კონფლიქტის მიზნებიდან ან არაპირდაპირი ზემოქმედების შედეგად, საფრთხე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზეა მიმართული. აღნიშნული ნათლად დაგვანახა არა მარტო წარსული და უახლესი ისტორიის მაგალითებმა, არამედ მიმდინარე რუსეთ-უკრაინის შეიარაღებულმა კონფლიქტმაც. მაგალითად, UNESCO-ს მიერ მოწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით (2024 წლის ოქტომბრის მდგომარეობით), უკრაინაში შეიარაღებულმა დაპირისპირებამ კულტურული მემკვიდრეობის 457 ობიექტი გაანადგურა [1] და ზარალმა 3,5 მილიარდ დოლარს მიაღწია [2].

ისტორიის ტრაგიკული ფურცლებია, ახლო წარსულში სირიასა და ერაყში (და არა მარტო) კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მასობრივი განადგურების დემონსტრირება, რაც ე.წ. „ისლამური სახელმწიფოს“ მებრძოლთა მიერ ჩადენილ ვანდალურ ქმედებებად დაფიქსირდა [3].

უყურადღებოდ არ შეიძლება დარჩეს საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიები, სადაც გრძელდება უძველესი ქართული ტაძრების მისაკუთრების, მათი უკანონო, თვითნებური გადაკეთების, გადაღების, დაზიანებისა და განადგურების ფაქტები, მაგალითად [4]:

- ცხინვალის რეგიონში - ნიქოზის, ხეითის, სვერის, ქემერტის, თირის, აჩაბეთის, გომართას, თიღვას, წუნარის, ზღუდერის, გერის;

- აფხაზეთში – ილორის, დრანდის, ბიჭვინთის, ათონის, ანაკოფიის, ლიხნის, ამბარის, კაბენის, წებელდის ტაძრების.

აქვე მოვიყვანოთ რუსეთის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე ქართული იდენტობის წაშლის მცდელობის მაგალითებს:

- აფხაზეთში, ბედიის უძველეს (X ს.) მონასტერში თეთრად გადაღებეს გაერთიანებული საქართველოს მეფის – ბაგრატ III-ის ფრესკა, რომელმაც ბედიის კომპლექსი „საყდრად საეპისკოპოსოდ“ ააგო და იქვე დაიკრძალა;
- 2010 წელს აფხაზმა სეპარატისტებმა და რუსმა ოკუპანტებმა ეროვნული მნიშვნელობის სტატუსის მქონე XI საუკუნის ილორის წმინდა გიორგის ეკლესიას რუსული გუმბათი დაადგეს და ქართული კვალის წასაშლელად გარე ფასადი მთლიანად, ხოლო შიდა კედლები ნაწილობრივ თეთრად გადაღებეს, აღმოსავლეთის მხარე კი, სადაც ქართული წარწერები იყო ამოტვიფრული, მთლიანად გადალესეს;
- ოკუპირებულ ცხინვალის რეგიონში აღწერულია 555 მართლმადიდებლური ეკლესია. ამ ეტაპზე, ინფორმაცია (ფოტოსურათების სახით) 267 ნაგებობის (266 ეკლესია და 1 სინაგოგა) თაობაზე მოგვეპოვება; მათი დიდი ნაწილი ამჟამად არქეოლოგიურ ობიექტებადაა ქცეული, ხოლო დანარჩენებს უყურადღებობისა და ანტიქართული ქმედებების გამო, განადგურების საფრთხე ემუქრება.

კულტურული ძეგლების განადგურება არ არის მხოლოდ ფიზიკური ობიექტის დაკარგვა, არამედ ის ერის კოლექტიურ მეხსიერებაზეც ზემოქმედებს.

ყოველივე ეს, საზოგადოებას ართმევს არა მხოლოდ წარსულის მატერიალურ მტკიცებულებებს, არამედ მასთან სულიერ კავშირს. ბევრი კულტურული ობიექტი არის სიმბოლო, რომელიც თაობებს აკავშირებს და მათი განადგურება სერიოზულ ზიანს აყენებს ეროვნულ სიამაყეს და ისტორიულ უწყვეტობას. ამრიგად, როდესაც მიზანი ხალხის კულტურული იდენტობის წაშლაა, ამ ობიექტების განადგურება შეიძლება კულტურული გენოციდის ელემენტადაც ჩაითვალოს.

ძირითადი ნაწილი

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენ ვდგარით იმ ტიპის დანაშაულის წინაშე, რომელსაც ომის სამართალი ითვალისწინებს. მაგალითად, ჰააგის 1954 წლის კონვენციის თანახმად ნებისმიერი მსგავსი ქმედება განიხილება ომის დანაშაულად. ამ კონვენციის 28-ე მუხლი, კონფლიქტში მონაწილე სახელმწიფოებს ავალდებულებს აღძრას სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა ნებისმიერი პიროვნების მიმართ, რომელიც არღვევს ამ კანონს. ანუ, იმ პირის მიმართ, რომელიც დაცულ კულტურულ ობიექტზე განახორციელებს მტრულ ქმედებას ან ზურისმიების აქტს (მუხლი 4, პუნქტი 1 და 4) [5].

ქენევის კონვენციის I დამატებითი ოქმის (მუხლი 85, პუნქტი 4, ქვეპუნქტი დ) [6] თანახმად, კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტზე თავდასხმა გადის სერიოზული დანაშაულის კატეგორიაში. აღნიშნული ობიექტი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- ობიექტი „აშკარად ამოცნობადია“, როგორც კულტურული ფასეულობა;
- იმყოფება განსაკუთრებული დაცვის ქვეშ;

- მასზე ზემოქმედებისას მოსალოდნელია მისი განადგურება ან დიდი ნგრევა;
- ის არ იმყოფება სამხედრო ობიექტების მოქმედების არეალთან ახლოს.

მიუხედავად იმისა, რომ ომის სამართალი ითვალისწინებს კულტურული მემკვიდრეობის (და არა მარტო) უსაფრთხოების საკითხებს და კონფლიქტის მხარეებს ავალდებულებს მიმდინარე პროცესებში მათ შესრულებას, უმეტესწილად განსხვავებული მოცემულობის წინაშე ვდგებით. ყოველივეს განაპირობებს:

- დაპირისპირებულ მხარეთა მიზნები – მაგალითად, აქტორების მიერ დაპირისპირებული მხარისთვის კულტურული იდენტობისა და ისტორიული მემკვიდრეობის წაშლა. აღნიშნული საკითხი განსაკუთრებით აისახება პოსტკონფლიქტური რეკონსტრუქციისა და შერიგების პროცესებში;
- კონფლიქტის მხარეთა სამეთაურო რგოლის მიერ (და არა მარტო) ომის სამართლის უგულებელყოფა;
- ცალკეულ პირთა ვანდალიზმი ან/და მაროდიორობა;
- და სხვა.

შეიარაღებული კონფლიქტის შედეგად შეიძლება ისტორიული ძეგლები, ხელოვნების ნიმუშები და კულტურული მნიშვნელობის სხვა ობიექტები განადგურდეს ან დაზიანდეს. ამ ობიექტების დაცვაში სხვადასხვა აქტორის (სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციები, საერთაშორისო ორგანიზაციები, ადგილობრივი თემები, მოხალისეები და ა.შ.) როლის გათვალისწინება გვებმარება იმის

გაგებაში, თუ როგორ უნდა მოხდეს ზიანის ეფექტურად აცილება ან მინიმუმამდე დაყვანა.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და უსაფრთხოებისთვის აუცილებელია მთავრობამ სისტემურად შეიმუშაოს მრავალდონიანი (სტრატეგიული, ოპერატიული და ტაქტიკური) კოორდინირებული ღონისძიებები. ამ ეროვნული ძალისხმევის მხარდასაჭერად საერთაშორისო ორგანიზაციებს (UNESCO, ICOM და სხვა) მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ. ისინი, ქვეყნის უწყებებთან თანამშრომლობით მონაწილეობენ შესაბამისი პოლიტიკის განსაზღვრაში. მათი მხარდაჭერით გამოდის სხვადასხვა ბეჭდური მასალა, ადგენენ საერთაშორისო სტანდარტებს და სხვა. მაგალითად, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი ევაკუაციის სტანდარტული პროცედურების წინმსწრები შემუშავებაა, რომელიც კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების უსაფრთხო ადგილებში გადატანას ემსახურება. ეს არ არის მხოლოდ მცირე რაოდენობის, ისე პრევენციული ღონისძიება, რადგან წინასწარ განსაზღვრული და სისტემატიზირებული ევაკუაციის გეგმები იძლევა უფრო სწრაფად რეაგირების საშუალებას. რა თქმა უნდა, შედეგად ვიღებთ შემცირებულ რისკებს, რომლებიც მიმართული იყო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაზიანებასა და განადგურებაზე.

აღნიშნული საკითხი გათვალისწინებულია სამოქალაქო უსაფრთხოების ეროვნულ გეგმაში და ის ერთ-ერთ ფუნქციად არის მოცემული [7]. ამ პროცესში მხარდამჭერ ძალებს (თავდაცვის უწყების სახით), საკუთარი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, ევაკუაციის პროცესში (სხვა ღონისძიებებთან

ერთად) შეუძლიათ ტრანსპორტირებისა და დაცვის უზრუნველყოფა.

ძეგლების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საკითხებში განსაკუთრებული ადგილი საკანონმდებლო ბაზას უკავია. აღნიშნული, სხვა საკითხებთან ერთად, შეზღუდავს შეიარაღებული კონფლიქტის შედეგად ნაძარცვი არტეფაქტების შავ ბაზარზე მოხვედრას და შეიმუშავებს მექანიზმებს დაკარგული კულტურული ქონების კანონიერი მფლობელებისთვის დასაბრუნებლად.

საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით, ნაშრომში წამოჭრილი პრობლემის დასაძლევად, სახელმწიფო დამატებითი რესურსებით ითვალისწინებს მცირერიცხოვანი პროფესიული კომპონენტის გაძლიერების შესაძლებლობას. ამიტომ, ჩვენი ქვეყნის სამოქალაქო უსაფრთხოების სისტემის ფუნქციონირების ეფექტიანობისთვის, საქართველოს კანონი „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ [8] და „სამოქალაქო უსაფრთხოების ეროვნული გეგმა“ [7] ითვალისწინებს თავდაცვის ძალების რესურსის მხარდაჭერას, რომელიც სამოქალაქო უსაფრთხოების ეროვნული სისტემის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია და წინასწარი განსაზღვრული ფუნქციით, საგანგებო სიტუაციის პერიოდში წარმოქმნილი საფრთხეების დაძლევის ღონისძიებებშია ჩართული.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიარაღებული კონფლიქტების დროს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების უსაფრთხოების მხარდაჭერად ეროვნული გვარდიის, როგორც თავდაცვის უწყების (ეროვნული სისტემის ერთ-ერთი სუბიექტის) სტრუქტურული ერთეულის, ადგილისა და როლის განსაზღვრა აქტუალური ხდება.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაში ეროვნული გვარდიის ადგილისა და როლის დასადგენად გამოვიყენებთ ბრეინშტომინგის მეთოდს [9] და მას განვიხილავთ კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაციის მაგალითზე [10]. შემდეგ ეტაპზე, შედარებითი მეთოდოლოგიიდან იერარქიის მეთოდზე დაყრდნობით [11], დავადგენთ ეროვნული გვარდიის ჩართულობით თუ რამდენად გაიზრდება ევაკუაციის თვისებრივი მაჩვენებელი. შედარებისთვის ავიღებთ ორ ობიექტს:

- I ობიექტი – შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაცია ხორციელდება ეროვნული გვარდიის ჩართულობის გარეშე;

- II ობიექტი – აღნიშნულ პროცესებს მხარს უჭერს წინმსწრებად მომზადებული ეროვნული გვარდია.

საკითხის გამარტივების მიზნით, კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაციის პროცედურებში არსებულ 4 ეტაპს ავიღეთ 4 ფაქტორად. მათი განხილვის პროცესში არ შევხვებით კულტურის სპეციალისტის მიერ გასატარებელ ღონისძიებებს, რომლებიც თემატურად სპეციფიკურია და მის პროფესიულ საქმიანობას ეხება, არამედ განვიხილავთ შეიარაღებული კონფლიქტის დროს მხოლოდ იმ გასატარებელ პროცედურებს, სადაც ეროვნული გვარდიის ჩართულობამ შესაძლოა ევაკუაციის თვისებრივი მაჩვენებელი აამაღლოს. ფაქტორების განხილვის შემდეგ, ექსპერტული შეფასების მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით [12], ჩვენი ობიექტებისათვის განვსაზღვრავთ მათ რიცხვით მნიშვნელობებს და შემდეგ, შედარებითი ანალიზი-

დან, იერარქიის მეთოდზე დაყრდნობით მოვახდენთ შესაბამის გათვლებს [11].

გადავიდეთ საკითხის განხილვაზე, სადაც ფაქტორებს ცალ-ცალკე შევხებით.

I ფაქტორი – შეფასების ეტაპი, რომელიც თავის მხრივ მოიცავს საფრთხის შეფასებას, საფრთხის შეჩერებას და პრიორიტეტული ექსპონატების განსაზღვრას.

ჩვენ ვაღიარებთ იმ გარემოებას, რომ ამ ფაზაში დიდი წვლილი კულტურის სფეროს შესაბამის სპეციალისტებს მიუძღვით. მიუხედავად აღნიშნულისა, მნიშვნელოვანი და ყურადსაღებია ის რთული გარემო, რომელშიც სპეციალისტებს უწევთ სამუშაოს შესრულება, სირთულეებს, თავისი საფრთხეების ნაირსახეობით შეიარაღებული კონფლიქტები ქმნის.

კვლევის მეთოდოლოგიური ჩარჩოდან გამომდინარე, გვაქვს ორი ობიექტი (ორი პირობა). პირველ შემთხვევაში, შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, კულტურის წარმომადგენელი, ეროვნული გვარდიის მხარდაჭერის გარეშე ასრულებს I ფაქტორში მითითებულ სამუშაოებს (აფასებს საფრთხეს, უწევს მისი შეჩერება და განსაზღვრავს ექსპონატების პრიორიტეტულობას). რა თქმა უნდა, მათ შესწევთ უნარი შეასრულონ აღნიშნული სამუშაოები, მაგრამ დგება საკითხი – ვინაიდან საომარი მოქმედებების დროს საფრთხეების ნაირსახეობა არ არის მცირე რაოდენობის, რამდენად სრულყოფილი და ხარისხიანი იქნება საბოლოო შედეგი?

ჩვენი აზრით, კულტურის სპეციალისტის მიერ ეროვნული გვარდიის მხარდაჭერის გარეშე I ფაქტორის შესრულების შემთხვევაში, მიღებული შედეგის თვისებრივი მაჩვენებელი არ იქნება მაღალი.

აქ, ჩვენ ვსაუბრობთ არა კულტურის სპეციალისტების პროფესიულ უნარ-ჩვევებზე, არამედ იმ ხელის შემშლელ გარემოებებზე, რომლებიც შეიარაღებულ კონფლიქტს ახლავს. ნიმუშისთვის მოვიყვანთ ერთ მაგალითს – შეიარაღებული კონფლიქტის დროს შესაძლებელია იყოს მაროდორობის ფაქტები. კონკრეტულ შემთხვევაში, როდესაც კულტურის წარმომადგენელი წააწყდება ამ ტიპის საფრთხეს, სადაც ქაოსურად უმართავ მასებთან ექნება საქმე, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის უსაფრთხოებისა და მითუმეტეს ევაკუაციის ჩატარების საკითხი კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება, რაც გამოიწვევს შემდგომი პროცედურების ჩაგარდნას. აქ, ოპონენტებმა საპირწონედ შეიძლება მოიყვანონ მაგალითი და თქვან, რომ შესაბამის ობიექტს (მაგალითად მუზეუმს) დაცვის პოლიცია იცავს და მათი ფუნქციური მოვალეობაა უსაფრთხოების ღონისძიებების გატარება. ჩვენ არ უარყოფთ ამ პოზიციას და მშვიდობიანობის დროს ასეც ხდება. მაგრამ, წინა პლანზე გვინდა გამოვიტანოთ შეიარაღებული კონფლიქტების მიმდინარეობისას მოძინებული საფრთხისა და დაცვის პოლიციის შესაძლებლობების არაპროპორციული ძალთა ბალანსი. ამიტომ, შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, პირველ ფაქტორში ეროვნული გვარდიის მიერ ობიექტის (რაიონის) პერიმეტრის უსაფრთხოების გაძლიერებით (დაცვის პოლიციასთან კოორდინაციით) კულტურის სპეციალისტები შეძლებენ საკუთარი პროფესიული საქმიანობის შედარებით უსაფრთხო გარემოში შესრულებას, რაც საფუძველს შეუქმნის შემდგომი პროცედურების შეუფერხებელ განხორციელებას.

აქვე გავაკეთებთ ერთ კომენტარს – კულტურის ობიექტის პერიმეტრის უსაფრთხოება წარმოადგენს იმ ტიპის ღონისძიებას, რომელიც სხვა ფაზებშიც უზრუნველყოფს უსაფრთხოების საკითხს და მანამ, სანამ არ დაიწყება უშუალო გადაადგილების პროცესი. გადაადგილებისას უსაფრთხოების უზრუნველყოფა სხვა დავალებით სრულდება, რასაც შესაბამისი ფაქტორის განხილვისას შევეხებით.

ობიექტების მიხედვით ფაქტორთა რიცხვითი მნიშვნელობების განსაზღვრისას, პირველი ობიექტისთვის მივიღეთ 0.3 კოეფიციენტი, ხოლო მეორისთვის – 0.8.

II ფაქტორი – მომზადების ეტაპი, რომელიც ითვალისწინებს ექსპონატების განთავსებისთვის უსაფრთხო ადგილის მოძიებასა და საევაკუაციო მარშრუტის განსაზღვრას, შესაბამისი უწყებიდან ევაკუაციაზე ნებართვის აღებას, სამუშაო გუნდის ფორმირებას, ექსპონატების მდებარეობის უნიკალური კოდის განსაზღვრას, საევაკუაციო უწყისის მომზადებას, სახარჯი მასალების მომარაგებას, ევაკუაციისთვის მოსამზადებელი სამუშაოების ჩასატარებლად უსაფრთხო ადგილის (სამუშაო სივრცე) განსაზღვრას და კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების უსაფრთხო სივრცეში გადატანის მეთოდის / საშუალებების დადგენას.

განვიხილოთ მომზადების ეტაპის ის ღონისძიებები, რომლებშიც მოვიაზრებთ ეროვნული გვარდიის ჩართულობას. საკითხის განხილვა დავიწყეთ მარშრუტების განსაზღვრით.

შეიარაღებული კონფლიქტების დროს საევაკუაციო მარშრუტებმა შესაძლოა საბრძოლო ქვედანაყოფების ოპერაციის რაიონში გაიაროს. ამ შემთხვევაში აუცილებლად დადგება უწყებათაშორისი კოორდინაციის მოთხოვნა. კერძოდ, ევაკუაციისთვის უსაფრთხო კორიდორების მომზადება და მათში გაცილება. აღნიშნული საკითხი საბრძოლო ფუნქციის ნაწილი და თავდაცვის ძალების პრეროგატივაა, რაც კულტურის სპეციალისტის (ასევე სხვა უწყების) კომპეტენციის მიღმა რჩება. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ეროვნულ გვარდიას, როგორც თავდაცვის ძალების სტრუქტურულ ერთეულს, შესწევს უნარი საკუთარი შესაძლებლობებით, თავდაცვის ძალებთან კოორდინაციაში, მოკლე დროში უზრუნველყოს აღნიშნული საკითხი და განახორციელოს ევაკუაციის პროცესის შეუფერხებელი მხარდაჭერა.

ყურადღაღები და მნიშვნელოვანია კულტურის სპეციალისტების მიერ ჩასატარებელი სამუშაოები, რომლებსაც ზოგადად განვიხილავთ. თუ გავიხსენებთ, რომ აღნიშნული პროცესი შეიარაღებული კონფლიქტების დროს ტარდება, მაშინ როდესაც, დროის ფაქტორი ყოველთვის განმსაზღვრელია და ის მუდმივად დეფიციტშია, აუცილებელია ამ სამუშაოების მაქსიმალურად სწრაფად და ეფექტიანად შესრულება. აღნიშნულის მიღწევის ერთ-ერთი გზაა, შესასრულებელ დავალებებში კულტურის სპეციალისტის მიერ განსახორციელებელი და სხვა დამხმარე სამუშაოების გამიჯვნა. კერძოდ, აღნიშნულ ფაზაში, ეროვნული გვარდიის რეზერვისტების ჩართულობით მოხდება კულტურის სპეციალისტების დამხმარე სამუშაოებისაგან გამოთავისუფლება (სახარჯი მასალის გადატანა ან/და გან-

თავსება, საევაკუაციო უწყისების მომზადებისას მათი ქსეროქსის აპარატზე გამრავლება და სხვა) რაც სპეციალისტებს მისცემს საშუალებას საკუთარი რესურსი მიმართონ პროფესიული საკითხების (კრიტიკულად მნიშვნელოვანი) განხორციელებისაკენ. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კულტურის სპეციალისტი (ოპერაციის ხელმძღვანელი) გუნდის ფორმირებისას, გაითვალისწინებს ეროვნული გვარდიის პირადი შემადგებლობის საკითხსაც. შედეგად ვიღებთ არსებულ დროში რესურსების ოპტიმალურ განაწილებას და დროის დეფიციტიდან გამომდინარე რისკების მინიმიზაციას.

აღნიშნული ფაქტორის კომპლექსურად განხილვისა და პროცესების შემაფერხებელი გარემოებების გათვალისწინების შემთხვევაში, თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კულტურის სპეციალისტების მიერ ეროვნულ გვარდიასთან კოორდინაციისა და მხარდაჭერის გარეშე სამუშაოების ჩატარებისას, შედეგს საშუალო თვისებრივი მაჩვენებელი ექნება (0,5). ხოლო, ეროვნული გვარდიის მხარდაჭერის შემთხვევაში ეს მაჩვენებელი გაიზრდება (0,7).

III ფაქტორი – დოკუმენტირება, შეფუთვა და გადატანა ითვალისწინებს აუცილებელი მასალის თავმოყრას და სამუშაო პროცესის დაწყების ორგანიზებას, საევაკუაციო უწყისების შევსებას, სამუშაო სივრცის მოწყობას, ექსპონატების შეფუთვის, მარკირებას, მონიტორინგსა და გადატანას.

აღნიშნულ ფაქტორში შემავალი სამუშაოები, თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, ძირითადად კულტურის სპეციალისტის მიერ არის ჩასატარებელი და ისინი უშუალოდ მათ პროფესიულ საქ-

მიანობას ეხება. ყოველივეს მიუხედავად, წინა ფაქტორის მსგავსად, აქაც ყურადსაღებია დროის რესურსის დეფიციტი, რომელსაც შეირაღებული კონფლიქტებიდან გამომდინარე შექმნილი მაღალი რისკის გარემო პირობები იძლევა.

მიმდინარე ეტაპზე დავისახეთ ამოცანა, გამოვალინოთ იმ სამუშაოთა ჩამონათვალი, სადაც შესაძლებელია ეროვნული გვარდიის რეზერვისტების ჩართულობა. მაგალითად, დიდი ზომის სამუშაო-უმო ექსპონატების შეფუთვის პროცესში ან/და მათი ყუთებში მოთავსების დროს, სპეციალისტების ზედამხედველობით, ან კიდევ, უკვე ევაკუაციისათვის გამზადებული ყუთების გადატანა ოპერაციის ხელმძღვანელის მიერ მითითებულ ადგილზე მათი ტრანსპორტში განთავსების მიზნით. ჩვენი მიზანი არა ყველა დამხმარე სამუშაოს ჩამოთვლა, არამედ მოყვანილი გარემოების მაგალითებზე სამუშაოთა დიფერენცირების აუცილებლობის ჩვენებაა, რასაც II ფაქტორის მსგავსად, დროისა და ადამიანური რესურსების ოპტიმალურ გადანაწილებისკენ მივყავართ. ამ შემთხვევაშიც მიზანშეწონილია კულტურის სპეციალისტმა (ოპერაციის ხელმძღვანელმა) მოახდინოს გასატარებელ სამუშაოთა დიფერენცირება და ძირითადი და დამხმარე სამუშაოების ერთმანეთისგან გამიჯვნა. ძირითად სამუშაოებზე გადანაწილდებიან კულტურის წარმომადგენლები, ხოლო დამხმარეზე – გვარდიის პირადი შემადგენლობა კულტურის სპეციალისტის ზედამხედველობით. რა თქმა უნდა, აღნიშნულ პროცესს შესაბამისი მოთხოვნა განაპირობებს და დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, რაზეც აქ არ ვისაუბრებთ.

ფაქტორისათვის რიცხვითი მნიშვნელობების დადგენისას გამოვლინდა, რომ დროის დეფიციტის გათვალისწინებით კულტურის სფეროს წარმომადგენლებს მოუწევთ დიდი მოცულობის სამუშაოების შესრულება. აქ შეიძლება ითქვას, რომ ისინი დასახულ ამოცანას დამაკმაყოფილებლად გაართმევენ თავს. შედეგად მივიღეთ კოეფიციენტი 0.3. პირველი ობიექტისგან განსხვავებით, II-ში სამუშაოების დიფერენცირების გათვალისწინებით თვისობრივი მაჩვენებელი გაიზარდა და იქნება 0.75.

IV ფაქტორი – გადაადგილება და შენახვა, რომელიც მოიცავს ტრანსპორტირებას, დროებითი საცავის მომზადებას, ექსპონატების დახარისხებას და მათი ახალი ადგილმდებარეობის ფიქსირებას, უსაფრთხოებას, ანგარიშგებასა და კონტროლს.

საკითხის განხილვა დავიწყოთ ტრანსპორტირებით. თავისუფლად შეიძლება ითქვას, რომ შეიარაღებული კონფლიქტების მიმდინარეობისას, კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ტრანსპორტირება თავდაცვის უწყების ჩართულობის/მხარდაჭერის გარეშე პრაქტიკულად ვერ განხორციელდება ან/და საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდება.

პირველ რიგში ყურადღებას გავამახვილებთ ეროვნული გვარდიის ტრანსპორტით მხარდაჭერის რესურსზე, რომელიც სამოქალაქო უსაფრთხოების ეროვნულ გეგმაში ერთ-ერთი მხარდამჭერი ფუნქციაა [7]. კულტურის სამინისტროს, როგორც წამყვან უწყებას, დიდი ალბათობით, ევაკუაციისათვის ტრანსპორტით უზრუნველყოფის დეფიციტი ექნება. ამიტომ, ამ კომპონენტში აქტუალობას იძენს ეროვნული გვარდიის რესურსების გათვალისწინება.

სამუზეუმო ექსპონატების ტრანსპორტირებისას არ შეიძლება უყურადღებოდ დავტოვოთ უშუალოდ გადაადგილების პროცესი. აქ შესაძლოა თავი იჩინოს სხვადასხვა ხელის შემშლელმა ფაქტორმა. მაგალითად, შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, ადგილობრივ ხელისუფლებას არასდროს ექნება საკმარისი სატრანსპორტო საშუალება, რომლითაც შეძლებს ბოლომდე უზრუნველყოს საფრთხის შემცველი რაიონებიდან მოსახლეობის ევაკუაცია. აქედან გამომდინარე, დიდი ალბათობით, თავს იჩენს უკმაყოფილო ან/და პანიკაში მყოფი მოქალაქეთა ჯგუფები, რომლებიც ტრანსპორტის მოძიებას დამოუკიდებლად, საკუთარი (ხელმისაწვდომი) რესურსების გამოყენებით (კანონიერი და არაკანონიერი გზით) შეეცდებიან. არ გამოვრიცხავთ იმ გარემოებას, რომ საევაკუაციო კოლონას მოუწიოს ამ ტიპის დასახლებულ პუნქტებში გავლა და მოსახლეობის მასებმა შესაძლოა შეაფერხონ ან/და აღკვეთონ საევაკუაციო კოლონის გადაადგილება. უფრო მეტიც, სამუზეუმო ექსპონატები დაზიანების/განადგურების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მშვიდობიანობის დროს მუზეუმის უსაფრთხოებას დაცვის პოლიცია უზრუნველყოფს. საომარი მოქმედებების პირობებში, მოსალოდნელი საფრთხეებიდან გამომდინარე (ზემოაღნიშნულ მაგალითზე დაყრდნობით), არაპროპორციული ძალთა ბალანსის გამო, კოლონის უსაფრთხო გადაადგილებისთვის დაცვის პოლიციის რესურსი არ იქნება საკმარისი. ამიტომ, აქაც აქტუალურია ეროვნული გვარდიის ჩართულობის საკითხი, რომელიც თავისი შესაძლებლობებით,

დაცვის პოლიციასთან ერთად, უსაფრთხოების თვისებრივ მაჩვენებელს საგრძნობლად გაზრდის.

მეოთხე ფაქტორში, უსაფრთხოების ირგვლივ მსჯელობას დავასრულებთ დროებითი საცავის პერიმეტრის დაცვის საკითხით, რაც თავისი შინაარსით თითქმის იდენტურია პირველ ფაქტორში გატარებული ღონისძიებებისა. აქაც, ეროვნული გვარდიის ჩართულობა თავის წვლილს შეიტანს უსაფრთხოების საკითხში, რომელიც აისახება ევაკუაციის საბოლოო შედეგზე.

IV ფაქტორში ეროვნული გვარდიის ჩართულობას არ გამოვრიცხავთ საცავის მოწყობის პროცესში, რაც შესაბამისი ნორმების დაცვით დიდ ძალისხმევას და ადამიანურ/მატერიალურ რესურსს მოითხოვს. აქედან გამომდინარე, კულტურის წარმომადგენლის ზედამხედველობით რეზერვისტების ჩართულობა გამოათავისუფლებს სპეციალისტებს დამხმარე სამუშაოებისაგან და მათ რესურსს მიმართავს პროფესიული სამუშაოების შესრულებისკენ. რა თქმა უნდა, ყოველივე ეს შესაბამისი მოთხოვნის საფუძველზე უნდა განხორციელდეს.

აღნიშნული ფაქტორის კომპლექსურად განხილვისას დავადგინეთ შემდეგი რიცხვითი მნიშვნელობები – I ობიექტისთვის გვაქვს 0.35, ხოლო II-სთვის 0.7 კოეფიციენტები.

ამრიგად, ექსპერტული შეფასების მეთოდოლოგიისა [12] და შესაბამისი ანალიზის საფუძველზე, წარმოდგენილი ფაქტორების რიცხვითი მნიშვნელობების მიღებული შედეგები ასახულია 1-ელ ცხრილში.

ფაქტორების რიცხვითი მნიშვნელობები

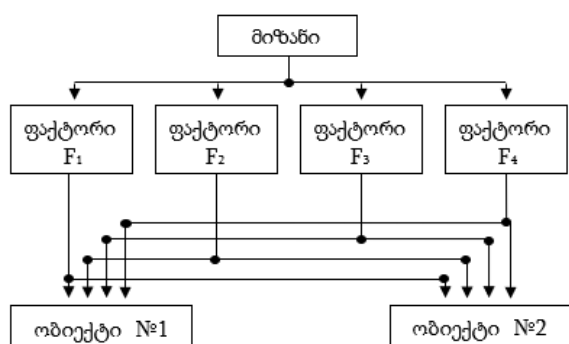
№	ფაქტორები	ობიექტები	
		I	II
1	შეფასება	0,3	0,8
2	მომზადება	0.5	0.7
3	დოკუმენტირება, შეფუთვა და გატანა	0,3	0,75
4	გადაადგილება და შენახვა	0.35	0.7

სანამ უშუალოდ გათვლებზე გადავალთ, გამოვყოთ ზოგიერთი საკვანძო საკითხი, რომელიც ფაქტორების განხილვის შედეგად გამოვლინდა:

- I. შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, მკაფიო საკომუნიკაციო არხებისა და ერთობლივი სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბებით ეროვნულ გვარდიას შეუძლია მნიშვნელოვნად გააძლიეროს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული ძალისხმევის ეფექტიანობა. ყოველივეს კი უწყებათაშორისი უწყვეტი კოორდინაცია განაპირობებს;
- II. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ძალისხმევის ეფექტიანად მხარდაჭერისთვის აუცილებელია ეროვნული გვარდიის თემატურად მომზადებისა და მზადყოფნის (და სხვა) საკითხებზე შესაბამისი ღონისძიებების გატარება:
 - სასწავლო პროგრამებზე მუშაობა. მათი დაწერვით პირადი შემადგენლობა მიიღებს შესაბამის თეორიულ ცოდნასა და გამოიმუშავებს პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს;

- ერთობლივი სიტუაციური სწავლებების დროს დაიხვეწება შესაბამის უწყველსთან კოორდინირებული მუშაობის უნარები, რაც შემდგომ რეალურ სიტუაციაში პირად შემადგენლობას გაუადვილებს მოქმედებებსა და გადაწყვეტილების მიღებას;
- მხარდამჭერი დავალებების შესრულებისთვის რესურსების განსაზღვრა და მომზადება (აღჭურვილობა, მატერიალური საშუალებები, თანამედროვე ტექნოლოგიები და სხვა), რაც ფუნქციურად პირდაპირ უკავშირდება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საბოლოო შედეგს.

საკითხის დამუშავების შემდეგი ნაბიჯია ამოცანის სტრუქტურისა. მისი გრაფიკული სახე მოცემულია 1-ელ სურათზე, სადაც იერარქიის ანალიზის მეთოდით, ამოცანის იერარქიულად წარმოდგენისას, პირველ ეტაპზე მივუთითეთ მიზანი, მეორეზე – ის ფაქტორები (F), რომლითაც ხორციელდება შეფასება. მესამეზე კი – შესაძარბელი ობიექტები, იმ კრიტერიუმების გათვალისწინებით, რომლითაც ისინი ფასდება.

სურ. 1 ამოცანის სტრუქტურული სქემა.

შემდგომ ეტაპზე, განისაზღვრება ფაქტორების მნიშვნელობათა შეფასება და ვლინდება ყოველი ფაქტორის მნიშვნელობის უპირატესობა, რისთვისაც გამოვიყენებთ წყვილ-წყვილად შედარების მეთოდს. ექსპერტულ შეფასებაზე დაყრდნობით ახლა მოვახდინოთ თვით ფაქტორების შეფასება. შედეგად ვიღებთ შემდეგ მე-2 ცხრილს.

ცხრილი 2

ფაქტორების წყვილ-წყვილად შედარების ცხრილი

	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄
F ₁	1	6	3	1/2
F ₂	1/6	1	1/4	1/7
F ₃	1/3	4	1	1/4
F ₄	2	7	4	1

ცხრილის პირველ სტრიქონსა და პირველ სვეტში ჩაწერილია ფაქტორების ნომრები (F₁ . . . F₄). შემდეგ, მოყვანილია ერთი ფაქტორის მეორესთან შედარების რიცხვითი მაჩვენებელი. მეთოდოლოგიურად ეს რიცხვები შეიძლება შეიცვალოს 0-დან 10-მდე. მაგალითად, პირველი სტრიქონის მესამე სვეტში მოცემული X₁₃=3 ნიშნავს, რომ პირველი ფაქტორი 3-ჯერ უფრო მნიშვნელოვანია მესამე ფაქტორზე. მესამე სტრიქონის მეოთხე სვეტში მოცემული X₃₄=1/4 კი ნიშნავს, რომ მესამე ფაქტორი მეოთხეზე ოთხჯერ უფრო ნაკლებად მნიშვნელოვანია და ა.შ.

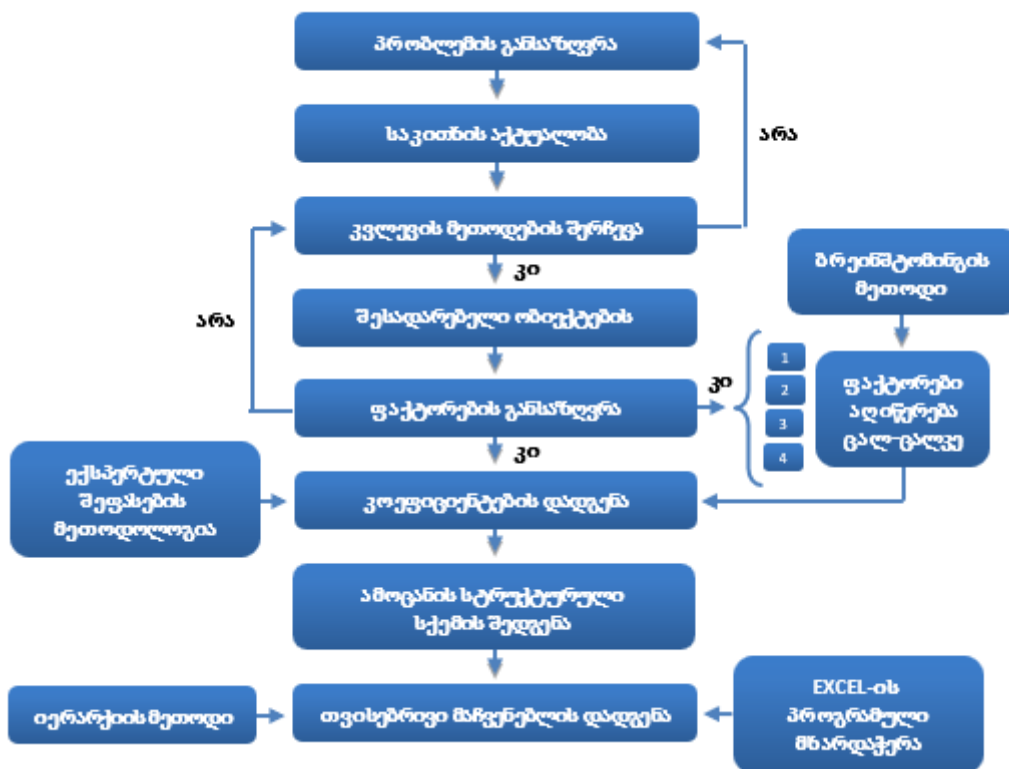
შემდეგ ვიპოვოთ ყველა ფაქტორის საშუალო გეომეტრიული. პირველი ფაქტორისათვის (F₁) იქნება მეოთხე ხარისხის ფესვი ($\sqrt[4]{}$) ნამრავლიდან, ანუ $\sqrt[4]{(1 \times 1/6 \times 1/3 \times 2)} = 1,73$. ასე უნდა ვიპოვოთ ყველა ფაქტორის საშუალო გეომეტრიული მნიშვნელობა.

შედეგად ვღებულობთ - $F_1=1.73$; $F_2=0.36$; $F_3=0.8$; $F_4=2.24$. ახლა მოვახდინოთ ამ რიცხვების ნორმირება, სადაც რიცხვები იკრიბება და თითოეული მათგანი იყოფა ამ ჯამზე. საბოლოოდ ვღებულობთ ნორმირებულ რიცხვებს, ანუ ფაქტორების წონებს, რომელსაც თეორიაში ლოკალური პრიორიტეტები ჰქვია - $LF_1=0,34$; $LF_2=0,07$; $LF_3=0,16$; $LF_4=0,44$.

ჩვენი ობიექტების ფაქტორების რიცხვითი მნიშვნელობები (ცხრილი 1) უნდა გავამრავლოთ ფაქტორების წონებზე ($LF_1 \dots$) და შევკრიბოთ. ჩვენი ობიექტებისთვის ვიღებთ შემდეგს: I - 0,34; II - 0,74. ანუ, მიღებული შედეგიდან შეგვიძლია გამოვიტა-

ნოთ შემდეგი დასკვნა – თვისებრივი მაჩვენებელი გაიზარდა 0,4 კოეფიციენტით. შედეგი გვეუბნება, რომ შეიარაღებული კონფლიქტის მიმდინარეობისას, კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავი ძეგლების ევაკუაციის მხარდასაჭერად ეროვნული გვარდიის ჩართულობა (კონკრეტულ პირობებში) აღნიშნულ პროცესს თვისებრივად 40%-ით გააუმჯობესებს.

ჩვენ მიერ ნაშრომში წარმოდგენილი კვლევის მეთოდოლოგიის ალგორითმის ბლოკ-სქემა მოცემულია მე-2 სურათზე

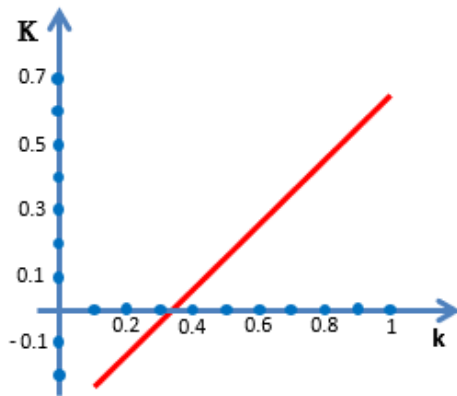
სურ. 2. კვლევის მეთოდოლოგიის ალგორითმის ბლოკ-სქემა.

ნაშრომში შემოთავაზებული მეთოდოლოგიური ჩარჩო საშუალებას იძლევა დავადგინოთ, თუ რა

ზეგავლენას ახდენს ევაკუაციის საბოლოო შედეგზე ეროვნული გვარდიის მიერ კულტურული მემკ-

ვიდრეობის ძეგლების დაცვის მხარდაჭერისათვის მზადყოფნის თვისებრივი მხარე (გრადაციების მიხედვით). აღნიშნული საკითხი დიაგრამის სახით მოცემულია მე-3 სურათზე.

X ღერძზე მოცემულია ეროვნული გვარდიის მზადყოფნის თვისებრივი მაჩვენებელი, რომელიც აღნიშნულია k-თი და ის იცვლება 0-დან 1-მდე. Y-ზე მოცემულია ევაკუაციის ჩატარების თვისებრივი მაჩვენებლის სკალა, რომელიც K-თი აღნიშნეთ. კვლევებმა მოგვცა საინტერესო შედეგი. დიაგრამაზე ნათლად ჩანს, რომ ეროვნული გვარდიის ევაკუაციისათვის მზადყოფნის დაბალი მაჩვენებლის შემთხვევაში (0,33-მდე), მის ჩართულობას აზრი ეკარგება. ამ დროს ეროვნული გვარდია, როგორც თემატურად მოუმზადებელი მხარდამჭერი ძალა, მიმდინარე პროცესებისთვის ხელის შემშლელი იქნება და თვისებრივ მაჩვენებელს უფრო შეამცირებს.

სურ. 3. ეროვნული გვარდიის მზადყოფნის გავლენა ევაკუაციის თვისებრივ მაჩვენებელზე.

დასკვნა

მიღებული შედეგების ანალიზის საფუძველზე თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ შეიარაღებული კონფლიქტების მიმდინარეობისას კულტურული ძეგლების უსაფრთხოების მხარდაჭერის საკითხებ-

ში ეროვნული გვარდიის ეფექტიანად ჩართულობისათვის აუცილებელია:

- დამყარდეს უწყებათაშორისი კოორდინაცია;
- წინმსწრებად განისაზღვროს კონკრეტული დავალებათა ნუსხა (ფაზების მიხედვით);
- შემუშავდეს შესაბამისი სტანდარტული სამოქმედო პროცედურები;
- განხორციელდეს ერთობლივი პროექტები (ტრენინგები/ვორქშოპები, სემინარები და სხვა);
- გამოყენებულ იქნეს თანამედროვე ტექნოლოგიები (3D რუკა, GIS და სხვა);
- წინასწარ მომზადდეს რეზერვისტები (თემატურად);
- წინასწარ განისაზღვროს და დასაწყობდეს შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებები.
- ყოველივეს მიყვავართ ქვეყანაში რესურსების ორმაგი გამოყენების პრინციპთან, რაც ეროვნულ სისტემაში მოახდენს პროცესებში ჩართული რესურსების გადანაწილების ოპტიმიზაციას. აღნიშნული კი საკითხის რეალიზებისთვის ითხოვს კომპლექსურ მიდგომას.

სამუშაო პროცესში გამოვლინდა ისეთი საინტერესო საკითხები, რომლებიც კვლევების გაგრძელებას სძენს აქტუალობას. ეს არის რესურსების (ადამიანური და მატერიალური) საკმარისობის კოეფიციენტის დადგენა. რა თქმა უნდა, აღნიშნული საკითხი კონკრეტული სამოქმედო გეგმების შემადგენელი ნაწილია და წინამდებარე კვლევის ჩარჩოს სცილდება.

ამრიგად, ჩატარებულ კვლევებზე დაყრდნობით, თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეროვნული გვარ-

დიის მიერ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაცვის მხარდასაჭერად, მისი ძალებისა და საშუალებების წინმსწრები მომზადება და შემდგომ ჩართულობა გაზრდის მოქმედების ეფექტიანობას და ზეგავლენას მოახდენს საფრთხეების მიტიგაციასა და შემცირებაზე.

ზემოაღნიშნული დასკვნებიდან გამომდინარე მიზანშეწონილია, საქართველოს კულტურის სამინისტროს და საქართველოს სპორტის სამინისტროსა და თავდაცვის უწყებას შორის გაფორმდეს მემორანდუმი, რომელიც ინიცირებას გაუკეთებს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების უსაფრთხოების მხარდაჭერისთვის ადამიანური და მატერიალური რესურსების მომზადებასა და მზადყოფნის საკითხების გატარებას.

ნისტროს და საქართველოს სპორტის სამინისტროსა და თავდაცვის უწყებას შორის გაფორმდეს მემორანდუმი, რომელიც ინიცირებას გაუკეთებს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების უსაფრთხოების მხარდაჭერისთვის ადამიანური და მატერიალური რესურსების მომზადებასა და მზადყოფნის საკითხების გატარებას.

ლიტერატურა

1. UNESCO. (n.d.). *In the face of war, UNESCO's action in Ukraine*. <https://www.unesco.org/en/ukraine-war/damages-and-victims?hub=66116>
2. *Russia has caused US\$3.5 billion worth of damage to Ukrainian cultural heritage, says UNESCO*. (2024, February 14). *Ukrainska Pravda*. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/02/14/7441824/>
3. UNITAR. (n.d.). *Syria World Heritage Sites Report*. UNITAR and the Sustainable Development Goals. <https://unitar.org/sustainable-development-goals/satellite-analysis-and-applied-research/chs-syria>
4. LEPL State Agency for Religious Affairs. (2021). *Occupied heritage: Religious buildings in the occupied Autonomous Republic of Abkhazia and Tskhinvali Region*. ISBN 978-9941-8-3198-0. <https://religion.gov.ge/publikaciebi>
5. UNESCO. (1954). *Convention for the protection of cultural property in the event of armed conflict* (The Hague Convention). <https://unesco.ge/wp-content/uploads/2014/11/TheHagueConvention-1954.pdf>
6. International Committee of the Red Cross. (2008). *The Geneva Conventions of 12 August 1949 and their Additional Protocols*.
7. Government of Georgia. (2015, September 24). *National Civil Security Plan* (Resolution No. 508). <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2993918?publication=2>
8. Parliament of Georgia. (2018, June 27). *Law of Georgia on Civil Security*. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4243170?publication=9>
9. Miro. (n.d.). *What is brainstorming? Techniques and methods*. <https://miro.com/brainstorming/what-is-brainstorming/#definition-of-brainstorming>
10. UNESCO, & ICCROM. (2016). *Endangered heritage: Emergency evacuation of heritage collections*. ISBN 978-92-3-100162-8; ISBN 978-92-9077-247-7. <https://www.iccrom.org/publication/endangered-heritage-emergency-evacuation-heritage-collections>
11. Gudkov, P. A. (2008). *Comparative analysis methods* (pp. 22–26). Penza.
12. Turoff, M., & Linstone, H. A. (2002). *The Delphi method: Techniques and applications*. ISBN 0-201-04294-0. <https://www.scribd.com/doc/253135774/Delphi-Book>

UDC 355:930.85

SCOPUS CODE 3312

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-255-269>

The place and role of the National Guard in supporting the protection of cultural heritage sites during armed conflicts

Grigor Danelia

Georgian Technical University, Doctor of Military Sciences, Colonel (Retired), Chief Researcher of the Engineering Support Department of the Institute of Buildings, Special Systems and Engineering Support, Georgia

E-mail: giadangeo@gmail.com

Ekaterine Tatuashvili

Senior Specialist at the Training Department of the Emergency Response Division of the National Guard. Georgia

E-mail: ekaterinetatuashvili@gmail.com

Reviewers:

T. Shubladze Georgian Technical University, Doctor of Military Sciences, Colonel (Retired). Chief Researcher of the Engineering Support Department of the Institute of Buildings, Special Systems and Engineering Support
E-mail: shubladze.tengiz@gmail.com

G. Surmava Georgian Technical University, Doctor of Military Sciences, Colonel (Retired). Chief Researcher of the Engineering Support Department of the Institute of Buildings, Special Systems and Engineering Support
E-mail: surmavag@yahoo.com

Abstract. The article examines the challenges of protecting cultural heritage during armed conflicts and highlights the significance and capabilities of the National Guard in this process. It analyzes the risks of destruction of cultural monuments, which pose a threat to national identity and historical memory. Such actions are often considered cultural genocide and, in the context of international law, classified as war crimes.

Based on the conducted research, the study:

- Defines the role and place of the National Guard using the brainstorming method;
- Uses a comparative methodology and the hierarchy method to determine how the involvement of the National Guard improves the quality of movable cultural heritage evacuation;
- Identifies the necessity of advance preparation of supporting resources and forces through interagency coordination;
- Analyzes the impact of the National Guard's readiness on the quality of evacuation of movable cultural heritage.
- Emphasizes the relevance of further research to determine the coefficient of resource sufficiency;
- Provides corresponding recommendations.

The study includes a block diagram of the research methodology algorithm.

Keywords: Algorithm; Cultural heritage; Evacuation; National identity; National Guard; Qualitative indicator; Security; Supporting tasks.

განხილვის თარიღი 12.01.2026

შემოსვლის თარიღი 25.03.2026

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 25.09.2026